

Уже минуло 75 років з того часу, як пролунав останній постріл, останній вибух найкривавішої війни ХХ століття - Другої світової, але відлуння ми ще досі відчуваємо і бачимо. Наша розповідь про любого дідуся Івана Григоровича Салагана, котрий народився 1909 року в с. Мала Любаша

У роки Другої світової війни дідусь пройшов з боями тисячі кілометрів України, Білорусії, Литви, Латвії, Естонії, Польщі і закінчив цей шлях у Чехословаччині. З його спогадів, які зберегла родина, він брав участь у кровопролитних боях, адже Червона армія саме в 1944-1945 рр. вела стрімкі наступальні дії, визволюючи країни Європи.

Після звільнення Рівненщини від німецьких окупантів пройшла хвиля мобілізації місцевого населення, в яку потрапив і дідусь. Він був призваний 4 квітня 1944 року Костопільським РВК. Але чомусь після оформлення документів прізвище його змінили, записали Салаганов... Хоча не важко здогадатися, чому.

Ішов наш солдат дорогами війни. Змінювалися назви фронтів: Третій Білоруський фронт, Третій Прибалтійський фронт, Перший Український фронт.

Впродовж трьох місяців перебував у розташуванні запасної частини Третього Білоруського фронту і ставарно та наполегливо навчався військовій справі, всім премудростям ведення бою з кулемета, адже військова спеціальність у нього була - кулеметник. Пізніше вміння і майстерність знадобилися йому в нелегких боях. Після навчання Іван Григорович потрапляє на Третій Прибалтійський фронт.

Перше бойове хрещення відбулося в кінці серпня 1944 року недалеко від містечка Піткяранта. Спочатку було страшно, згадував дідусь, бо попереду - перший бій, бо попереду - очі смерті, а поруч - очі зовсім

Не затихає біль

Шургаст (Польща) і у вуличному бою знищив 4-х фашистів. А в ніч на 8 травня 1945 року під селом Інгальсдорф (Чехословаччина) у розвідувальній операції при сутичці з ворогом закидав траншею гранатами, тим самим знищивши 10 ворожих солдатів. При цьому, будучи пораненим, продовжував вести автоматний вогонь, поки не підбрали його товариші. Інформацію про ці події ми дізналися із Нагородного листа №126 командира 299 стрілецького полку, 225 дивізії, Першого Українського фронту (**на фото знизу**).

Завершилася кривава війна... Вдома на свого героя чекала родина: батько, мати, три сестри, брат-інвалід, дружина Оксана, дітки Софійка та Дмитрик. Мобілізувався Іван Григорович пізньої осені 1945 року. Здається, життя налагоджувалося, але це лише перший погляд. Для нього і його родини війна не закінчилася. Розпочалися репресії. Дідуся засудили на 15 років ув'язнення. Підстава - брехливі свідчення та наклеп деяких односельчан. Але це вже інша історія, яка обов'язково буде розслідувана, досліджена та опублікована.

У 1947 році на адресу Костопільського військомата, за щасливим збігом обставин, прийшла нагорода на жителя с. Мала Любаша Салаганова Івана Григоровича - орден Слави III ступеня, яку чомусь боєць не отримав відразу після закінчення бойових дій. Ці обставини і врятували чоловіка і батька від покарання, якого він не заслуговував. Звільнили з ув'язнення та реабілітували дідуся у 1947 році.

Швидко плине час, життя продовжується, позаду каземати НКВС і табір політичних в'язнів десь біля міста Кіров, попереду - трудові будні. У 1949 році народилася третя дитина в сім'ї Салаганів, син В'ячеслав.

Хотів Іван Григорович дізнатися, хто був ініціатором його арешту та присвоїв його ордени та медалі, які здобував кров'ю і потом, за чийм наказом брали його дім та добро, що наживали чесною працею сію родиною, але... Але «добрі люди» попередили, що життя його сім'ї буде дорожчим за все те, що можна ще нажити. І він погодився, не став ризикувати найголовнішим - своєю сім'єю. Головна мета життя Івана Григоровича - це добробут сім'ї, родини, села. І для цього він докладав усі зусилля, працював чесно та важко. Був справжнім господарем, незамінним у своїх переконаннях. Місцем збору сім'ї було село

тревогою. Ці юнаки за свій короткий вік це не пізнали любові, не насолодилися життям. І він, 35-річний чоловік, не мав права піддаватися страху і паниці. Відразу зрозумів, що його обов'язок – підтримувати молодих бійців. Під час шквального бою своїм кулеметом перший кидався відбивати атаки ворога. Згодом почуття страху витіснила жагуча ненависть до ворога і жага до перемоги. Напевно, те, що знав польську мову, був витривалим, спостережливим, спритним, винахідливим, мав хорошу інтуїцію, завжди підставляв плече побратимам, і послужило приводом для командування зачислити Івана в розвідку.

Далі був Перший Український фронт, де дідуся продовжував свій бойовий шлях як розвідник. Розвідгрупа, в якій він служив, завжди мала результат, не було завдання, яке б вони не виконали, а поверталися в більшості випадків без втрат особового складу. Але іноді під час бойових операцій не всі лишалися живими. Не раз із сумом згадував про своїх бойових друзів Іван Григорович.

Так, одного разу, виконавши завдання розвідувальної операції, група поверталася в розташування наших військ. Вони випадково потрапили в підвал добре замаскованого штабу ворога, розміщеного у напівзруйнованому двоповерховому будинку. Коли зрозуміли, що непомітними вибралися вже не вдастися, прийняли рішення «викликати вогонь на себе». Дякувати Богу, розвідники залишилися живими. Крім основного завдання, ще було знищено лігво ворога. Найважче було доставити так званого «язика». Розвідники проникали далеко у ворожий тил і підстерігали так звану «кандидатуру». Зазвичай це були вкрай самовпевнені німецькі солдати чи офіцери, які забули про обережність. Серед них траплялися і важливі штабні «шишки», якими цікавилися не тільки в дивізії, а й у штабі фронту. Зв'язаного «язика» на своїх плечах розвідники доставляли в розташування полку. Хочемо відзначити, що завжди перед завданням і після повернення у розташування своєї частини дідуся промовляв молитву до Бога, до Богородиці, стоячи на колінах. Спочатку бойові товарищи скептично ставилися до такого обряду, але згодом долукалися до свого побратима і просили навчити їх таких молитв.

Багато подяк та нагород за свою бойову службу отримав Іван Григорович Салаган. Та головна нагорода, якою він дуже пишався, - це орден Слави III ступеня. Його він отримав за форсування річки Одер, яке розпочав Перший Український фронт 12 січня 1945 року. В числі перших дідуся переправився на протилежний берег річки, узвірвався в укріплення німців, знищивши 5 ворожих солдатів. 4 лютого 1945 року він з групою розвідників першим увійшов у місто

На таких, як він, ми впевнені, тримається будь-яка держава.

В останні хвилини свого життя дідуся продовжував свою війну: він «прикривав хлопців, які відходили», «викликав вогонь на себе». 5 червня 1989 року від тяжкої хвороби перестало битися серце відважного воїна Івана Григоровича Салагана. Світла пам'ять нашому дідуся і всім тим захисникам Батьківщини, що відійшли у вічність, що зберегли нам мир. Та це була не остання війна, яка збрала мільйони життів. На східних рубежах нашої України у ХХІ ст. правнуки ветеранів Другої світової війни продовжують виборювати мир, серед захисників – правнук і правнучка Івана Григоровича Салагана – Дмитро Олександрович Пігаль і Лілія Анатоліївна Салаган.

**Людмила ПІГАЛЬ,
Ірина МАЛИШЕВСЬКА, внучки**

